

Fot. Dmitry Nikolayev - Fotolia

Odpady, produkty uboczne oraz substancje odzyskiwane w świetle przepisów rozporządzenia REACH - cz. I

Rozporządzenie REACH ma na celu zapewnienie wysokiego poziomu ochrony zdrowia i środowiska, w tym także propagowanie alternatywnych metod oceny zagrożeń stwarzanych przez substancje chemiczne, wspieranie swobodnego obrotu substancjami na rynku wewnętrznym UE przy jednoczesnym poparciu konkurencyjności i innowacyjności. Ma ono również kompleksowo regulować problematykę zarządzania substancjami niebezpiecznymi poprzez m.in. zastąpienie kilkudziesięciu wcześniej obowiązujących aktów prawnych (wspólnotowych i krajów członkowskich). Rozporządzenie REACH, jako najwyższy akt wspólnotowy, nie wymagało implementacji do przepisów prawa krajowego.

Przy tak rozbudowanym i skomplikowanym legislacyjnie rozporządzeniu problemem, który w praktyce budzi duże wątpliwości, jest kwestia zasięgu jego działania oraz interpretacji.

Szczególnie interesującą, ale też mocno skomplikowaną, wydaje się kwestia zastosowania uregulowań zawartych w REACH w odniesieniu do odpadów, substancji odzyskiwanych i produktów ubocznych.

Ustawa o odpadach, dyrektywa 2008/98/WE a REACH

Producenci lub importerzy substancji w jej postaci własnej, w mieszaninach lub w wyrobach (zwanej dalej „substancją”), która podlega rejestracji na podstawie rozporządzenia REACH, są zobowiązani do odpowiedniego uwzględnienia etapu istnienia substancji, na którym jest ona odpadem, zgodnie z pkt. 5.2.2 załącznika I tego rozporządzenia. W szczególności, zgodnie z art. 3 ust. 37 ww. rozporządzenia, scenariusz narażenia definiowany jest jako „zespół warunków, w tym warunków operacyjnych i środków związanych z zarządzaniem ryzykiem,

opisujących sposób produkcji lub stosowania substancji podczas jej etapów istnienia oraz sposób, w jaki producent lub importer kontroluje narażenie ludzi i środowiska lub w jaki zaleca dalszemu użytkownikowi sprawowanie takiej kontroli. [...]”.

Odpady, które mogą zawierać substancję, obejmują m.in. odpady z produkcji tej substancji, odpady powstające w wyniku jej stosowania, a także odpady powstające na koniec okresu użytkowania wyrobów zawierających daną substancję. Ponadto treść załącznika VI do rozporządzenia REACH informuje, które informacje należy przedłożyć dla celów ogólnej rejestracji (art. 10 REACH). Wśród wskazówek bezpiecznego stosowania wymienionych w pkt. 5 załącznika VI znajduje się również postępowanie z odpadami. Jeszcze bardziej szczegółowe informacje w odniesieniu do odpadów i postępowania z nimi, w celu realizacji podstawowych celów rozporządzenia, należy przekazać w karcie charakterystyki i przekazywać te informacje w łańcuchu dostaw. Wymóg taki zachodzi w przypadku, gdy substancja bądź mieszanina spełniają

kryteria klasyfikujące je jako niebezpieczne zgodnie z dyrektywą 67/548/EWG lub 1999/45/EWG, jak również w sytuacji, gdy określony związek jest trwały, toksyczny i wykazuje zdolność do bioakumulacji (art. 31 pkt. 1 REACH). Wówczas należy wymienić optymalne metody usuwania substancji lub mieszaniny oraz każdego zanieczyszczonego opakowania (poprzez spopielenie, recykling, składowanie itp). Konieczne jest odniesienie się do wszelkich właściwych przepisów wspólnotowych dotyczących odpadów.

Obowiązki rejestracyjne REACH a substancje odzyskiwane

Działania polegające na odzysku definiowane są w prawie dotyczącym odpadów. Działania w postaci procesów odzysku muszą być ujęte w katalogu zawartym w załączniku II dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE. **Pojęcie odzysku definiowane jest jako jedno z działań wymienionych poniżej:**

- wykorzystywanie głównie jako paliwa lub innego środka wytwarzania energii,

- odzysk (regenerację) rozpuszczalników,
 - recykling/odzysk substancji organicznych, które nie są stosowane jako rozpuszczalniki, w tym kompostowanie i inne biologiczne procesy przekształcania,
 - recykling/odzysk metali i związków metali,
 - recykling/odzysk innych materiałów nieorganicznych,
 - regeneracja kwasów lub zasad,
 - odzysk składników stosowanych do zmniejszania zanieczyszczeń,
 - odzysk składników z katalizatorów,
 - powtórna rafinacja oleju lub inne sposoby ponownego wykorzystania oleju,
 - obróbka w glebie i ziemi przynosząca korzyści w rolnictwie lub poprawiająca stan środowiska naturalnego,
 - wykorzystanie odpadów uzyskanych z powyższych procesów,
 - wymiana odpadów w celu poddania ich powyższym procesom,
 - magazynowanie odpadów przed poddaniem ich powyższym procesom (z wyłączeniem czasowego magazynowania, przed zbiórką, w miejscu gdzie są wytwarzane).
- Substancje odzyskiwane z odpadów są zwolnione z obowiązku rejestracji na mocy rozporządzenia REACH, jeśli spełnione są warunki określone w artykule 2 (7) (d). Oznacza to, że substancja musi zostać zarejestrowana, odzyskiwana substancja musi mieć taką samą tożsamość chemiczną i właściwości z substancją oryginalną i wreszcie, że podmiot zajmujący się recyklingiem posiada wszystkie stosowne informacje dotyczące substancji. Decyzja powinna być oparta na identyczności głównych składników. Dane dotyczące zanieczyszczeń i zasady nie mają wpływu na stwierdzenie identyczności. Należy zauważyć, że oceny identyczności dokonują same podmioty zajmujące się odzyskiem, przy czym zobowiązane są wykorzystać wszelkie dostępne informacje, takie jak poradnik na temat identyfikacji i nazewnictwa substancji w systemie REACH. Europejska Agencja Chemiczna nie potwierdza identyczności substancji. Podmioty zajmujące się odzyskiem, które dokonały rejestracji wstępnej swojej substancji odzyskiwanej, mają jednak możliwość przedyskutowania kwestii identyczności z innymi podmiotami, które dokonały rejestracji wstępnej tej samej substancji, w ramach SIEF (lub pre-SIEF). Jak opisano w poradniku na temat udostępniania danych, podmioty mają możliwość doprecyzowania lub korekty tożsamości substancji, pod warunkiem, że pozostaje to wciąż ta sama substancja, dla której dokonano rejestracji wstępnej. Dzięki rejestracji wstępnej podmiot zajmujący się odzyskiem

znalazł się na forum SIEF. Uczestnictwo na tym forum podmiot odzyskujący powinien wykorzystać do uzyskania niezbędnych dla niego informacji, potwierdzających przede wszystkim tożsamość substancji, która będzie rejestrowana przez innych potencjalnych rejestrujących oraz oczywiście fakt, iż rejestracja ta nastąpi przed terminem właściwym dla podmiotu odzyskującego. W niektórych przypadkach, w szczególności w przypadku substancji UVCB, potwierdzenie tożsamości może być szczególnie utrudnione. W każdym przypadku podstawą dla takiego potwierdzenia powinny być wyniki badań – które pokażą, iż substancja zarejestrowana i odzyskiwana jest tożsama zarówno pod względem identyfikacji chemicznej, jak i właściwości. Potwierdzenie faktu zarejestrowania substancji tożsamej może wymagać cywilnoprawnych uzgodnień między właściwymi podmiotami. Jednakże w wielu przypadkach podmioty zajmujące się recyklingiem nie są w stanie potwierdzić, że odzyskane substancje są identyczne z oryginalnymi, bądź też nie posiadają wszystkich informacji wymaganych na mocy artykułów 31 lub 32 rozporządzenia REACH, dlatego nie mogą skorzystać ze zwolnienia z rejestracji.

Jako przykład może tutaj posłużyć recykling opon samochodowych. Opony samochodowe w momencie przetwarzania ich w procesie recyklingu tracą status odpadu, gdyż powstają z nich nowe produkty do końcowego innego zastosowania. Podmiot prawny zajmujący się przetwórstwem odpadów w procesie odzysku substancji z opon może skorzystać z wyłączenia i nie dokonywać rejestracji pod warunkiem, że spełnione będą wspomniane wyżej warunki z art. 2 ust. 7 lit. d rozporządzenia REACH. Jeżeli firma zajmująca się recyklingiem opon samochodowych nie jest w stanie udowodnić, że odzyskane substancje są identyczne z oryginalnymi, bądź też nie posiadają wszystkich informacji od swoich dostawców opon wymaganych na mocy artykułów 31 lub 32, 33, tj. (informacja o substancjach zawartych w wyrobach z listy substancji o wysokim zagrożeniu (SVHV)) rozporządzenia REACH, oraz że substancje zawarte w oponach są zarejestrowane przez kogokolwiek we Wspólnocie, wówczas nie mogą skorzystać ze zwolnienia opisanego powyżej. Drugim źródłem informacji jest strona internetowa ECHA przeznaczona do udostępniania informacji, jak określono w art. 77 ust. 2 lit. e) rozporządzenia REACH. Informacje dotyczące substancji rejestrowanych są udostępniane publicznie na podstawie art. 119 rozporządzenia

REACH. Informacje te zawierają m.in. nazwę zarejestrowanej substancji (dla substancji ujętych w wykazie EINECS), jej klasyfikację i oznakowanie oraz od grudnia br. nazwę podmiotu, który zarejestrował odzyskiwaną substancję. Dla substancji niefigurujących w EINECS nazwa substancji może nie być dostępna w tym źródle, jeżeli rejestrujący zażyczył sobie nieudostępniania tej informacji przez Internet. Z tego względu źródło informacji może nie być wystarczające do stwierdzenia identyczności. Na stronie może też brakować informacji na temat poziomów zanieczyszczeń w rejestrowanej substancji, mających wpływ na klasyfikację, również z uwagi na wniosek rejestrującego o utrzymanie poufności danych.

Substancja odzyskiwana musi być taka sama, jak substancja już zarejestrowana

Należy pamiętać, że importerzy substancji odzyskiwanych poza granicami Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) nie mogą korzystać z wyłączenia na podstawie art. 2 ust. 7 lit. d) rozporządzenia REACH, ponieważ dotyczy ono wyłącznie odzysku na terenie EOG. W niektórych przypadkach przedsiębiorcy mogą nadal importować materiał jako odpad, a następnie dokonywać odzysku na terenie EOG (np. po odzysku następuje sprawdzanie, czy spełnione są kryteria utraty statusu odpadu). Takie podejście zapewni skuteczne monitorowanie kryteriów utraty odpadu, a jednocześnie substancje zawarte w odpadzie można uznać za poddane odzyskowi na terenie EOG i tym samym można zastosować przepisy art. 2 ust. 7 lit. d) rozporządzenia REACH.

Rejestracja wstępna REACH a odzysk substancji

Podmiot zajmujący się odzyskiem, który nie dokonał rejestracji wstępnej swojej substancji, nie może zgodnie z prawem produkować ani importować tej substancji, dopóki nie zostanie ona zarejestrowana przez niego samego lub przez inny podmiot (niekoniecznie w tym samym łańcuchu dostaw). Chociaż okres rejestracji wstępnej oraz pierwszy termin późniejszej rejestracji wstępnej już minęły, istnieje jeszcze możliwość skorzystania z późnej rejestracji wstępnej dla podmiotów po raz pierwszy produkujących lub importujących odzyskiwane substancje wprowadzone w postaci własnej, w mieszaninach lub w wyrobach, na określonych warunkach zgodnie z art. 28 ust. 6 rozporządzenia REACH. ■

Jolanta Białczak

THETA Doradztwo Techniczne